

ปาฐกถาพิเศษ

โดย ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

องคมนตรีและรัฐบุรุษ

เรื่อง “ตามรอยพระยุคลบาท”

แสดงต่อที่ประชุม ณ โรงแรมดุสิตธานี : ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

ผมมีความภูมิใจและยินดีอย่างยิ่งที่ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายได้ให้โอกาสแก่ผมให้มาพูดเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงเป็นที่เทิดทูนและบูชาสูงสุดของพวกเราคนไทยทุกคนในวันนี้ และขอขอบคุณที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ “มูลนิธิ” นี้ ตั้งความหวังไว้ว่า “มูลนิธิ” จะยังประโยชน์ให้แก่สังคมและเติบโตใหญ่ต่อไปและหวังว่าท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายจะเข้าใจในวัตถุประสงค์ของ “มูลนิธิ” และบอกกล่าวต่อๆ กันไปเพื่อ “มูลนิธิ” จะได้เป็นที่รู้จักกันกว้างขวางยิ่งขึ้น จนถึงระดับนานาชาติ

ผมให้ชื่อเรื่องที่ผมพูดวันนี้ว่า ตามรอยพระยุคลบาท เพราะผมอยาก让您ผู้มีเกียรติทั้งหลาย ได้ทราบถึงแนวพระราชดำริบางส่วนที่ได้พระราชทานไว้ ณ ที่ต่างๆ และรับใส่เกล้าใส่กระหม่อมไปประพฤติปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดผลดีต่อตนเองและส่วนรวมต่อไป

ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย คงทราบดีแก่ใจตนเองแล้วว่า ตั้งแต่เสด็จเสวยราชสมบัติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชปณิธานแน่วแน่ในอันที่นำความผาสุกร่มเย็นมาสู่ประเทศชาติและประชาชน ทรงมีพระราชดำริโครงการต่าง ๆ มากมายทั่วราชอาณาจักร เสด็จเยี่ยมราษฎรและทอดพระเนตร โครงการด้วยพระวิริยะอุตสาหะโดยสม่ำเสมอ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่พวกเราคนไทยทุกคนเป็นที่สุด

ก่อนที่ผมจะพูดถึงแนวพระราชดำริบางส่วนตามที่ตั้งใจไว้ ผมใคร่ขอเรียนถึงราชประเพณีสำคัญเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ กล่าวคือ

ไทยมีคติที่ถือกันเป็นแบบแผนมาแต่โบราณว่า พระมหากษัตริย์ทรงรับพระราชภาระแห่ง “จตุรพิธพาท” คือทพาท ๔ อย่าง กล่าวคือ

- (๑) กุลทายาท แปลว่า ทายาทผู้ดำรงสกุล
- (๒) รัชทายาท แปลว่า ทายาทผู้ดำรงราชสมบัติ
- (๓) ธรรมทายาท แปลว่า ทายาทผู้ดำรงธรรม
- (๔) ศาสนาทายาท แปลว่า ทายาทผู้ดำรงศาสนา

พระราชภาระทั้งสี่นี้ ฟังดูเผินๆดูเหมือนจะเป็นหน้าที่เก่าแก่มิใช่พระราชภาระสำคัญของพระมหากษัตริย์ในยุคปัจจุบันไปเสียแล้ว แต่ความจริงพระราชภาระทั้งหมดทุกข้อยังคงเป็นหน้าที่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งอยู่ครบถ้วนทุกประการ และเป็นเหตุแท้จริงที่ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยทรงความศักดิ์สิทธิ์และความสูงส่งตลอดมา จึงควรจะได้พิจารณาศึกษาพระราชภาระทั้ง ๔ ประการ ให้ทราบชัด ตามความหมายที่กว้างขวางสอดคล้องกับสภาวะปัจจุบัน

๑. **กุลทายาท** แปลตามศัพท์ คือทายาทผู้ดำรงสกุล แต่เมื่อพิจารณาศึกษาตามพระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติอยู่เนืองนิตย์นั้น จะเห็นชัดว่ามีความหมายกว้างขวางและลึกซึ้งกว่านั้นมาก สกุลที่ทรงดำรงให้ยั่งยืนและมั่นคงนั้น หาใช่เพียงราชสกุลวงศ์มิได้ แท้จริงทรงมุ่งที่จะดำรง “สกุลไทย” มิให้มีอันต้องเสื่อมสลายด้วยประการใดๆไปต่างหาก ดังที่เราจะศึกษาทราบจากพระกระแสพระราชดำรัสได้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราทรงเน้นถึงความเป็นไทยและการธำรงรักษาความเป็นไทย จิตใจ อหิชาศัย วัฒนธรรม ประเพณีอย่างไทยนั้นเป็นสิ่งที่ควรถนอมรักษา เพราะเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยให้สามารถธำรงรักษาชาติและแผ่นดินไทยไว้ได้ในยุคที่โลกแคบ มีการประชาชาติพันธุ์ วัฒนธรรมประเพณีและลัทธิความเชื่อถือต่างๆอย่างแพร่หลายมากมายอย่างทุกวันนี้ ขอให้คิดดูเถิดว่า ถ้าเราไม่มีพระประมุขทรงนำธำรงสกุลไทย หรือความเป็นไทยอย่างเหนียวแน่นแล้ว ชาติไทยเราจะมีคามมั่นคงอยู่ได้เพียงนี้หรือไม่

๒. **รัชทายาท** ตามศัพท์มิได้แปลว่าทายาทผู้ดำรงราชสมบัติประการเดียว เพราะคำว่า “รัช” นั้น มีความหมายกว้างขวางกว่านั้น คือหมายถึงราชสมบัติก็ได้ระบอบปกครองก็ได้ ประเทศ ราชอาณาจักร จักรวรรดิก็ได้ ดังนั้นหน้าที่รัชทายาทจึงต้องเข้าใจว่าแท้จริงคือการธำรงรักษาความมั่นคงถาวรทั้งของระบอบปกครองและเอกราช อธิปไตย อิศรภาพ บูรณภาพ เสถียรภาพ ของประเทศ ซึ่งความจริงพวกเราชาวไทยก็ได้ทราบ ได้เห็น ได้ประจักษ์กันทั่วหน้าแล้วว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทุ่มเทปฏิบัติในเรื่องนี้มากมายหนักแน่นเพียงใด

๓. **ธรรมทายาท** ทายาทผู้ดำรงธรรมนั้น ในความหมายที่เมื่อย่อมมุ่งถึง ทายาทผู้ธำรงรักษาความถูกต้องและคุณธรรมทั้งหลาย ทั้งสิ้นอันเป็นเครื่องประดับประดา ครอบงำให้เกิดความสงบร่มเย็น ความปรองดอง และสุขสวัสดิ์ในแผ่นดิน เพราะ ความถูกต้องและคุณธรรมนั้นอาจป้องกันกำจัดความขัดแย้ง ข่มเหง เอาเปรียบกัน อัน เป็นตัวการใหญ่ที่ทำให้เกิดความเสื่อมและความทุกข์เดือดร้อนของแผ่นดินได้ทั้งหมด และพระราชภาระประการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ได้ทรงเพียรพยายามกระทำ ไม่น้อยกว่าพระราชภาระด้านอื่น ๆ

๔. **ศาสนาทายาท** การดำรงศาสนานั้นมีความหมายชัดเจนอยู่แล้ว ผู้เป็น ประมุขของแผ่นดินจึงต้องมิภาระสำคัญให้ปฏิบัติอีกประการหนึ่ง คือ สืบทอดและดำรง ศาสนาทั้งปวงไว้ให้เจริญและมั่นคงในแผ่นดิน

พระราชภาระทั้ง ๔ ประการนี้ พิจารณาให้ละเอียดจะเห็นชัดว่ามีความผูกพัน เกี่ยวเนื่องและประกอบส่งเสริมกันสนิทแน่นทุกข้อ จะขาดข้อหนึ่งประการใดไปมิได้ ทั้งมีเป้าหมายรวมลงไปในสิ่งสูงสุดประการเดียวกัน คือ ความมั่นคงและความเจริญของ ชาติ จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่าพระมหากษัตริย์ของไทยนั้น ไม่ว่าจะเป็นองค์ใดในยุคลสมัยใด แม้แต่ในยุคที่ไม่ได้ทรงใช้อำนาจอธิปไตยด้วยพระองค์เองแล้วก็ตาม ล้วนแต่ทรงมุ่งมั่น แต่จะทำหน้าที่เพื่อความมั่นคงและความเจริญของชาติ ดังนั้น ถ้าหากจะกล่าวว่า พระมหากษัตริย์ของไทยทรงประกอบพระราชกรณียกิจทั้งปวงเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ของชาติคงจะไม่ผิด

เป้าหมายของชาติ

ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย คงจะได้ศึกษาและเข้าใจในเรื่อง “เป้าหมายของชาติ” ในทาง วิชาการและในแนวต่างๆ กันมาแล้ว ต่อไปนี้ ผมใคร่ขอเชิญชวนให้ศึกษาเรื่อง “เป้าหมายของชาติ” ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบ้าง

เป้าหมายของชาติตามแนวพระราชดำรินั้น เท่าที่ศึกษาวิเคราะห์จากพระราช กรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราทรงปฏิบัติมาตลอดเวลานานปี เห็นว่ามี เป้าหมายสำคัญอยู่ ๒ ประการ คือ ความมั่นคงของชาติ กับ ความเจริญก้าวหน้า ทรงมี

พระราชดำรัสว่า ถ้าขาดข้อใดข้อหนึ่งไปชาติไทยก็จะอยู่ไม่ได้คงจะต้องสูญเสียชีวิตหรือถูกกลืนเป็นชาติอื่นไปในที่สุด

ความมั่นคงของชาติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแสดงไว้แน่ชัดว่า ความมั่นคงของชาติประกอบด้วยองค์ประกอบใหญ่ ๓ ประการคือ

๑. เอกราช อธิปไตย อิสระภาพ และความเป็นปึกแผ่น
๒. ความสงบเรียบร้อยในแผ่นดิน
๓. ความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชน

องค์ประกอบทั้ง ๓ นี้ จะต้องประกอบพร้อมกันทุกส่วน ถ้าขาดตกหรือบกพร่องในส่วนใดส่วนหนึ่งไป ความมั่นคงก็จะถูกกระทบกระเทือน ดังนั้นจึงต้องธำรงองค์ประกอบทุกส่วนไว้ให้ได้ครบถ้วน องค์ประกอบแรกจะรักษาไว้ให้สมบูรณ์ได้จะต้องมีการป้องกันประเทศที่เข้มแข็ง หมายความว่า จะต้องมียุทธวิธีที่ดี และมีกำลังเข้มแข็งพอเพียงที่จะปฏิบัติการทั้งในด้านการยุทธ และด้านการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพกับทั้งต้องมีการบริหารงานแผ่นดินที่เอื้ออำนวยแก่ปฏิบัติการป้องกันประเทศด้วย องค์ประกอบที่ ๒ นั้น ขึ้นอยู่กับพื้นฐานที่มั่นคงทางด้านกฎหมาย คือมีระบบกฎหมายที่มีประสิทธิภาพสามารถจะอำนวยความยุติธรรมเที่ยงตรงให้แก่ประชาชนทุกคนได้ทั่วถึงโดยเสมอหน้า ประสมประสานกับการบริหารงานแผ่นดินที่มีศักยภาพเต็มเปี่ยม ส่วนองค์ประกอบที่ ๓ นั้น ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน คือ ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศต้องมีความพอมีพอกินไม่ขัดสนขาดแคลน ทั้งได้รับการปกป้องรักษาจากผู้บริหารบ้านเมืองมิให้ต้องประสบความเดือดร้อนลำบาก เพราะความเอารัดเอาเปรียบและข่มเหงคิดร้ายต่าง ๆ

ความเจริญก้าวหน้า

เป้าหมายของชาติอีกประการหนึ่งนอกจาก ความมั่นคงของชาติ ได้แก่ ความเจริญก้าวหน้า กล่าวเฉพาะความเจริญก้าวหน้าอาจสรุปแนวทางสร้างความเจริญก้าวหน้าที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแนะนำไว้ได้เป็น ๒ ประการ คือการพัฒนา และการป้องกันประเทศ

การพัฒนานั้นมีประเด็นสำคัญที่ทรงกระทำและแนะนำให้กระทำอยู่ว่า “การพัฒนาไม่ใช่การทำให้เกิดความก้าวหน้าแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องทำให้เกิดความมั่นคงด้วย” นั้นหมายความว่าเป้าหมายของการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ คือ การพัฒนาเพื่อให้บรรลุถึงความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาตินั่นเอง กล่าวคือ เมื่อประเทศชาติมีความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้า ประชาชนในชาติก็จะมี ความมั่นคงปลอดภัย มีความเจริญและความสุขตามไปด้วย เห็นได้ว่าความหมายของการพัฒนาที่ทรงมุ่งหมาย สะท้อนไปถึงเป้าหมายของชาติคือความมั่นคงของชาติ ที่กล่าวแล้วข้างต้นด้วย จึงเท่ากับเป็นการย้ำว่าการพัฒนามิใช่เป็นกิจการเพื่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หากเป็นกิจการเพื่อประเทศชาติและประชาชนโดยส่วนรวมแท้ ๆ

จุดหมายที่จะต้องพัฒนานั้นก็มีทั้งด้านตัวบุคคลและด้านวัตถุ ซึ่งทรงแสดงหลักเกณฑ์ว่า การพัฒนาทั้งสองด้านนี้จะต้องเกี่ยวเกาะเกี่ยวพัน อาศัยซึ่งกันและกัน ไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้ การพัฒนาด้านจิตใจเกี่ยวข้องโดยตรงกับศิลปะ ศีลธรรม จรรยาของคน ในขณะที่การพัฒนาด้านวัตถุเกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ จะสำคัญที่ควรจะได้สังเกตศึกษา ก็คือการพัฒนาที่ทรงอธิบายเน้นว่า วิทยาศาสตร์กับศิลปะ หรือจิตใจกับวัตถุ นั้น แท้จริงแล้วล้วนมีจุดร่วมที่เหมือนกัน นั่นคือ “ความจริงแท้” แนวพระราชดำรินี้แสดงให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงยึดหลัก “ความจริงแท้” ของสิ่งต่าง ๆ เป็นจุดเริ่มต้นของการคิดและการวิเคราะห์ วิจัย มิใช่จะคิด จะวิเคราะห์จากการคิดนึกหรือจินตนาการ โดยไม่อาศัยมูลฐานของความเป็นจริงมารองรับ การกำหนดให้ “ความจริงแท้” เป็นปัจจัยเครื่องวินิจฉัยตัดสิน ความถูกต้องนี้ เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงแนวพระราชดำริที่เป็นวิทยาศาสตร์และ สอดคล้องกับระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ อีกประการหนึ่ง ยังทรงชี้ให้เห็นด้วยว่า การพัฒนาทั้งด้านจิตใจและด้านวัตถุ นอกจากจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าแล้ว ยังมีส่วนช่วยในการป้องกันประเทศ ทำให้เกิดความมั่นคงแก่ชาติบ้านเมืองด้วย เพราะเหตุว่า “ถ้าทำให้เราเร่งรัดพัฒนาซึ่งเป็นงานสำคัญเสียไปก็เท่ากับฟันรั้วทิ้ง ทำให้ศัตรูเข้ามาในบ้านได้ ทำให้บ้านเมืองล่มจมได้ เราไม่มีสิทธิ์เลยที่จะทำให้การเร่งรัดพัฒนาล้มไป ผู้ใดทำให้การพัฒนาทั่ว ๆ ไปล้มลงมา ผู้นั้นเป็นผู้ทรยศ”

ส่วนการป้องกันประเทศอันเป็นปัจจัยอำนวยโอกาสให้ดำเนินงานพัฒนาได้โดย สวัสดิ์นั้น ทรงเน้นว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของทหารกับผู้บริหารงานแผ่นดิน ผู้จะต้อง

ปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องและเกื้อกูลส่งเสริมกัน ด้วยความรู้ความสามารถ และความรู้
สำนึกลึกซึ้งในความเป็นไทย และความสามัคคีเป็นเอกภาพของประชาชนไทยเพราะหา
ไม้อาจนำพาประเทศชาติไปสู่ความสูญเสียอิสรภาพอธิปไตยได้

ปัจจัยของการดำเนินสู่เป้าหมายของชาติ

นอกจากเป้าหมายของชาติแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยังได้ทรงแสดง
ปัจจัยที่ส่งเสริมให้สามารถดำเนินไปถึงเป้าหมายไว้ชัดเจนว่า ได้แก่ หลักวิชา อย่างหนึ่ง
กับตัวบุคคล ที่มีคุณภาพและความสามารถ สมควรจะรับภาระประกอบการเรียนอีกอย่าง
หนึ่ง

ปัจจัยส่วนแรก คือ หลักวิชา นั้น ได้แก่วิชาการทุกสาขาทั้งที่เป็น “ศาสตร์” และ
เป็น “วิทยา” รวมถึงบรรดาเทคโนโลยีทั้งปวงที่ทรงประสิทธิภาพแท้จริงสำหรับนำมาใช้
ประกอบการ นอกจากนี้ยังมีหลักวิชาด้านจริยธรรมและคุณธรรม อันมาจากบทบัญญัติ
และคำสอนทางศาสนา ซึ่งเป็นหลักวิชาสำคัญสำหรับฝึกอบรมความคิดจิตใจให้บุคคล
เป็นคนสุจริต มีจิตตั้งมั่น และมีปัญญารู้เหตุผลความผิชอบชั่วดีด้วย ปัจจัยส่วนนี้ถือว่า
เป็นส่วนเหตุ ที่ทำให้เกิดปัจจัยส่วนที่สอง คือตัวบุคคล ที่มีความฉลาดสามารถแก่การ
งานต่อไป

ตัวบุคคล ที่มีคุณภาพควรแก่การงานนั้น อย่างน้อยจะต้องมีคุณภาพพร้อม ๒
อย่าง คือ ต้องมีความฉลาดความสามารถในการทำงานและต้องมีความเป็นไทยพร้อมมูล
ในตัว

ความฉลาดสามารถในการทำงานนั้น ได้แก่

๑. **เข้าใจชัดในความหมายของการทำงาน** ว่าการทำงานคือการสร้าง
ความก้าวหน้าผาสุกและความมั่นคงให้แก่ตนเอง แก่ส่วนรวม ทั้งสอง
อย่าง มิใช่อย่างหนึ่งอย่างใดแต่อย่างเดียว
๒. **มีหลักการที่ถูกต้องเที่ยงตรงในการทำงาน คือ**
 - ๒.๑ ทำงานให้จริง ให้ถูก ให้ตรง ให้ตลอด
 - ๒.๒ คิดพิจารณาด้วยความรู้และความฉลาดให้เห็นกระจ่างถึงสาระ
และประโยชน์ที่แท้จริงของงานที่ทำ
 - ๒.๓ ละวางสิ่งอื่น ๆ ที่มีใช้สาระและเป้าหมายของงานที่ทำให้ได้แล้ว

ตั้งหน้าการทำงานที่เป็นเป้าหมายให้ดีที่สุดจนสำเร็จ

๒.๔ ขณะทำงานต้องควบคุมภายในให้สงบ และหนักแน่นมั่นคงให้มีสติรู้ตัว ไม่ประมาทมักง่าย และหวั่นไหวฟุ้งซ่าน

๓. มีวิธีทำงานที่แยบคายคือ

๓.๑ ศึกษาขอบเขตความมุ่งหมายของงาน ตลอดจนสภาพการณ์แวดล้อมให้แจ่มแจ้งทั่วถึงเป็นเบื้องต้นก่อนเสมอ เพื่อจักได้ทราบชัดว่าจะวางโครงการ วางขั้นตอน และวิธีปฏิบัติงานได้ถูกต้อง

๓.๒ ใช้ความคิด และแลกเปลี่ยนความคิดกับผู้ร่วมงานโดยสม่ำเสมอเป็นปกติ

๓.๓ ตั้งใจแน่วแน่อยู่ตลอดเวลา ที่จะปรับปรุงตนเอง ตลอดจนวิธีการและกลไกการปฏิบัติให้บริบูรณ์ขึ้น

๓.๔ ไม่ละเลยที่จะบำรุงและสร้างเสริมพลังศรัทธาความเชื่อมั่นพลังความเพียร ความมีสติ และปัญญาความรู้ อันเป็นพลังสำหรับการทำงานไว้ให้สมบูรณ์พร้อม

๔. ปัจจัยพื้นฐานของนักปฏิบัติงานครบถ้วน คือมีความตั้งใจจริง ความอดทน ความอดสาหัส ความซื่อตรง ความเห็นใจถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ความเมตตาเมตตาใจมุ่งเจริญต่อกัน ความสะอาดสุจริต และความรู้รักสามัคคี คุณภาพประการที่สองของนักปฏิบัติการ คือ **มีความเป็นไทยพร้อมมูลในตัวนั้น** กล่าวสั้น ๆ ได้แก่

๑. มีความจงรักภักดี รู้คุณ และยึดมั่นในชาติบ้านเมือง

๒. มีศาสนา ยึดมั่นในความสุจริต จริ่งใจ เหตุผล ความถูกต้อง และธรรมจริยา

๓. ยกย่องและถนอมรักษาศิลปวัฒนธรรม ขนบประเพณี และภาษาของตนเอง

๔. รักเผ่าพันธุ์ พกป้อง อิศรภาพ และบ้านเกิดเมืองนอน

๕. มีความเมตตา เอื้อเฟื้อกันและกัน

๖. มีความกล้าหาญ เข้มแข็ง และอดทน

๓. มีความสามัคคีเป็นเอกภาพ เพราะมีความคิดเห็นและจุดมุ่งหมายในชีวิต
เสมอเหมือนกัน คือมุ่งถึงประโยชน์ความเจริญ ความมั่นคงของชาติเป็น
สำคัญ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นแบบอย่างทีประเสริฐสุด

สารัตถะทั้งหมดที่นำมาเสนอนี้ ได้มาจากศึกษาวิเคราะห์สรรพกรณียกิจ พระราช
จรรยาวัตร และกระแสพระบรมราโชวาทแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้ทราบ
ประพจน์เป็นปกติสม่ำเสมอตลอดเวลากว่า ๔๐ ปี จึงน่าจะลงความเห็นได้ว่า

๑. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชปณิธานแน่วแน่มั่นคงในการ
จรรโลงและพัฒนาชาติไทย
๒. แนวคิดและแนวปฏิบัติที่ทรงใช้ เป็นแนวทางของพระองค์เองที่ได้ทรง
ปฏิบัติทดลองและปรับปรุง จนเป็นที่ประจักษ์แล้วว่าคือแนวทางที่
ถูกต้องมีประสิทธิภาพเต็มเปี่ยม ซึ่งแม้ทั่วโลกก็ยอมรับนับถือ
๓. ทรงเป็นนักปฏิบัติงานที่เยี่ยมยอดหาผู้เสมอเหมือนมิได้ และเป็น
แบบอย่างอันเลิศสำหรับประชาชนคนไทยทุกคน และแม้กระทั่งชาวโลก
จะยึดถือปฏิบัติตาม

เพราะฉะนั้น จึงเห็นว่า ทุกคนโชคดีที่ได้มีพระมหากษัตริย์ผู้ประเสริฐเป็นพระ
ประมุข สมควรอย่างยิ่งที่จะสนใจศึกษาพระราชกรณียกิจของพระองค์ท่านให้ถ่องแท้
และน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นการเจริญรอยตามพระ ยุกตบาท เชื่อว่า
เมื่อเจริญรอยตามพระยุกตบาทแล้ว ทุกท่านจะสามารถก้าวถึงความสุข ความเจริญ และ
ความดี ทุกประการสมปรารถนา และจะสามารถนำพาประเทศชาติ อันเป็นที่รักให้บรรลุ
ถึงเป้าหมายอันสูงสุดได้ทันตาเห็น

ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายครับ ผมมั่นใจว่า การพูดของผมในวันนี้ จะทำให้ท่านผู้มี
เกียรติได้มองเห็นและซาบซึ้งในแนวพระราชดำริ และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณโดย
ทั่วกัน

สุดท้ายนี้ ผมใคร่ขอเชิญชวนท่านทั้งหลายได้น้อมจิตถวายพระพรชัยแก่
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ขอให้ทั้งสอง
พระองค์ ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

ขอบคุณ...